

Slag op de Zuiderzee

HOORN VIERT DE VRIJHEID

Hoorn aan de slag!
Projectplan 2023 e.v.

Slag op de Zuiderzee

Inleiding

Alkmaar heeft zijn Alkmaar Victorie, Leiden zijn Leiden Ontzet: sterke voorbeelden van een historisch verhaal van de stad dat als citymarketinginstrument wordt ingezet en ook als verbindend verhaal voor de inwoners. Het maakt de stad herkenbaar en aantrekkelijker. Het is tijd dat Hoorn zijn eigen verhaal de wereld inbrengt en zo van zichzelf een sterker merk maakt. Vanwege het commitment van het Pact van Westfriesland en de koppeling aan de landelijke viering van de Geboorte van Nederland in 2022 en 2023 is nu de perfecte timing daarvoor.

Samen met het gehele culturele veld (samenwerkend in Cultuur Hoorn), ondernemend Hoorn en de bevolking wil de Stichting Hoorn Kunst & Cultuur jaarlijks rond 11 oktober een grootscheeps evenement neerzetten dat als verbindend verhaal en tevens als kapstok voor de citymarketing kan gaan werken: de Slag op de Zuiderzee. Zie voor de historische achtergrond en onderbouwing 'Bijlage 1'.

In 2022 is de eerste editie van de Slag op de Zuiderzee gevierd. Een zeer succesvolle editie waarin een mooi cultureel programma werd gekoppeld aan allerlei nautische activiteiten, historische muziek en re-enactment. Door een stevige PR-campagne, offline en online, is er een goed begin gemaakt om het verhaal van de Slag over te brengen in de 'hearts & minds' van de Hoornse bevolking, waarmee het 'ons verhaal' wordt.

Duizenden bezoekers kwamen af op het culturele programma op zaterdagavond 8 oktober en het nautische programma op zondag 9 oktober. Met rond de 20 vrijwilligers en 200 uitvoerende acteurs, muzikanten etc. werd de viering meteen een van de grotere evenementen van Hoorn (zie voor meer gegevens het **evaluatie rapport 2022**). Dit heeft de weg vrijgemaakt om de jubileumviering (450 jaar) in 2023 nog groter neer te zetten en het evenement de jaren daarna als vast ankerpunt op de Hoornse evenementenagenda te zetten.

Doelstelling van het evenement

De Slag op de Zuiderzee is een verbindingbrengend evenement en een verhaal waar Hoorn en zijn inwoners trots op kunnen zijn. Het versterkt daarmee de stadstrots en zorgt zo voor meer cohesie en samenwerking tussen bewoners, cultuurveld en ondernemers. Het verhaal leent zich uitstekend voor storytelling en werkt als een schakel voor de activiteiten die horen bij onze stad.

Het is een sterke vorm van citybranding, een marketingevenement dat Hoorn jaarlijks in the picture zet: regionaal, landelijk en uiteindelijk zelfs internationaal. Het levert bekendheid op, trekt bezoekers naar de stad die kennis komen maken met onze prachtige historische binnenstad en haven en de kunst- en cultuuractiviteiten. Daarbij zorgt het voor meer inkomsten voor (culturele en andere) ondernemers.

Slag op de Zuiderzee

Slag op de Zuiderzee

Slag op de Zuiderzee

Doelgroep

In principe beschouwen we de gehele Hoornse bevolking als doelgroep, als deelnemers en bezoekers, maar ook bezoekers uit de regio, heel Nederland en zelfs het buitenland hopen we (op termijn) te bereiken. De jeugd en ook jonge gezinnen worden daarbij niet vergeten. Het evenement is door allerlei jeugdactiviteiten en een mooi educatieprogramma zeer aantrekkelijk voor deze doelgroep.

Programma op hoofdlijnen

Het programma wordt opgezet langs een aantal hoofdthema's:

- Historisch verhaal
- Thema vrijheid (komt vooral tot uiting in een cultureel programma)
- Thema water (komt vooral tot uiting in nautische activiteiten)

Nagestreefde resultaten

- Het historische verhaal van de slag bekendheid geven
- Goed bezochte activiteiten door inwoners en bezoekers van Hoorn
- Bijdrage leveren aan citybranding
- Bijdrage leveren aan de cohesie bij de inwoners van Hoorn door het historische verhaal te koppelen aan het thema vrijheid
- Verbeteren samenwerking ondernemers en culturele veld

Datum van het evenement

De Slag op de Zuiderzee vond plaats op 11 en 12 oktober 1573. Het zou logisch zijn als we deze datums ook gebruiken voor de jaarlijkse viering. In steden als Alkmaar en Leiden gebeurt dat ook, maar er is een groot verschil: daar worden de historische gebeurtenissen al meer dan 100 jaar gevierd en zit het dus 'in het DNA' van de bewoners. In Hoorn is dat (nog) niet het geval. Een evenement op maandag of dinsdag zal geen volle zalen trekken. Daarom is de keuze gemaakt om het evenement plaats te laten vinden in een weekend vlak bij die datums van 11 en 12 oktober. In 2023 is dat het weekend van 14 en 15 oktober.

Wat maakt de Slag op de Zuiderzee een uniek Hoorns evenement?

- **Het is een heroisch verhaal dat tot de verbeelding spreekt**

De Slag op de Zuiderzee is het verhaal van Hoorn. Hier, vlak voor de kust, wordt in 1573 de Spaanse vloot verslagen in een tot de verbeelding sprekende zeeslag. Met Jan Haring, die eigenhandig de admiraliteitsvlag uit de mast van het vijandelijke schip weet te rukken als keerpunt van de Slag, hebben wij goud in handen - marketingtechnisch gezien.

Slag op de Zuiderzee

- **Het laat Hoorn op zijn best zien**

Dit evenement - en vooral dit verhaal - toont Hoorn op zijn best. De verschillende locaties en herinneringen zijn nog steeds zichtbaar in het straatbeeld: de Roode Steen, de Bossu-huizen, de Oosterkerk waar het metaal van de stad omgesmolten werd tot oorlogstuig, het Hoornse Hop, de Haven, de Bossu-beker in het Museum, het protestantse weeshuis in de Achterstraat waar Bossu gevangen zat, het schilderij in de Statenpoort, et cetera. Al deze zichtbare elementen getuigen van deze historische periode en zijn onderdeel van een goed te vertellen verhaal. En wie weet wat de archeologische dienst de komende jaren nog boven water weet te halen, letterlijk! Zo profileren we de stad vanuit twee sterke USP's: Historische stad met een overdaad aan 16e en 17e eeuws cultureel erfgoed en onze bijzondere positie als Hoorn, stad aan het water. Dit laatste kan natuurlijk ook een creatieve invulling krijgen naar het heden, bijvoorbeeld tegen de achtergrond van de zeespiegelstijging.

- **Het is een verbindend verhaal voor bewoners om trots op de stad te zijn**

De Slag op de Zuiderzee vertelt niet alleen het verhaal van een stad, het vertelt vooral ook het verhaal van de eigengereide en dappere bevolking, een heroisch epos van verzet en moed, van een stad die vecht voor zijn vrijheid en trots is op wie ze is. Het is een keerpunt in de geschiedenis en die trots loopt als een rode draad onbewust, maar voelbaar door het verhaal. Daarom is deze trots en de strijd voor vrijheid in het spannende aansprekende verhaal uitstekend geschikt als onderliggende laag voor verbindende storytelling voor de hele stad en alle bewoners. Het thema vrijheid koppelt de historie aan het actualiteit, want ook in onze samenleving is de individuele vrijheid nog steeds niet vanzelfsprekend.

Slag op de Zuiderzee

- **Het is een sterke vorm van citybranding**

Een marketingevenement dat Hoorn jaarlijks in the picture zet: regionaal, landelijk en uiteindelijk zelfs internationaal. Het levert bekendheid op, trekt bezoekers naar de stad voor onze prachtige historische binnenstad en haven en de kunst- en cultuuractiviteiten, bovendien zorgt het voor meer inkomsten voor (culturele en andere) ondernemers.

- **Het is een verbindingbrengend evenement**

Een verhaal waar Hoorn en zijn inwoners trots op kunnen zijn. Het versterkt daarmee de stadstrots en zorgt zo voor meer cohesie en samenwerking tussen bewoners, cultuurveld en ondernemers. Het verhaal leent zich uitstekend voor storytelling en werkt als een schakel voor de activiteiten die horen bij onze stad. Na deze vrijheidstrijd begon immers in Hoorn een lange periode van grote welvaart, die de basis legde voor de start van Nederland als zelfstandige natie. (Zie Historische onderbouwing, Bijlage 1). Het thema vrijheid ('Hoorn viert de vrijheid') koppelt het historische verhaal aan hedendaagse waarden.

- **Er is nog geen eigenaarschap**

Er is geen enkele andere stad die dit verhaal tot het zijne heeft gemaakt. Wel is er in Monnickendam een jaarlijkse Jan Haring zeilwedstrijd met daaromheen enkele activiteiten. De Slag op de Zuiderzee zelf kent geen eigenaarschap. Wat logisch is, want dit is het verhaal van Hoorn. Het bijzondere is ook dat het in de geschiedenis zo belangrijke verhaal nauwelijks aan bod komt, het is tot nu toe onderbelicht gebleven. Juist daarom biedt het zoveel kansen om verteld te worden. Door ons, door de stad Hoorn. En door dit jaar als try-out in te zetten, met zoveel succes, is het verhaal al opgepakt in zowel de lokale, regionale als landelijke media. Zo besteedde dagblad het Parool en het Historisch nieuwsblad aandacht aan de landelijk verstuurde persebrichten en sterke online aanwezigheid.

Slag op de Zuiderzee

Door wie?

Het project wordt geïnitieerd door Stichting Hoorn Kunst & Cultuur, die de organisatie, promotie en financiële afhandeling verzorgt. Input en samenwerking wordt gevonden bij Cultuur Hoorn, het samenwerkingsplatform van alle culturele instellingen van Hoorn, en bij de Hoornse ondernemers.

Aansturend en uitvoerend projectteam

Het project wordt aangestuurd en georganiseerd door een klein projectteam vanuit Stichting Hoorn Kunst & Cultuur als overkoepelende en verbindende organisatie. Het team gaat zeer nauw samenwerken met alle betrokken partijen en brengt zo verbinding in de stad, met name tussen het culturele veld en de ondernemers.

Stichting Hoorn Kunst & Cultuur initieert, organiseert of ondersteunt onder andere het jaarlijkse Cultuurweekend Hoorn, Expoost, het samenwerkingsplatform Cultuur Hoorn, comitee 40-45 en in het recente verleden het project 75 jaar vrijheid en Herberg Hoorn.

Samenwerking andere gemeenten

Het ligt voor de hand dat vooral in de promotie van het evenement ook alle activiteiten van de andere Westfriese gemeenten worden meegenomen. Daarnaast is er contact met de historische verenigingen in Alkmaar en Haarlem voor een samenwerking in de vieringen in 2023. Ook zijn er contacten met initiatiefnemers in Monnickendam.

Budget na 2023

Zie de **begroting2023** voor een kosten- en dekkingsoverzicht van het jubileumjaar.

Voor de jaarlijkse viering in de jaren na 2023 kan ingezet worden op het budget van 2022 (ongeveer 85000,-). Na de viering van 2023 kunnen we consolideren en kijken welke activiteiten mee kunnen naar de jaren erna.

Slag op de Zuiderzee

Mogelijke activiteiten in 2023

De bedoeling is om de activiteiten die in 2022 zijn neergezet te behouden en in 2023 te consolideren en uit te breiden met een aantal andere activiteiten. Zoveel mogelijk gratis toegankelijk om het een feest van iedereen te laten zijn. Hieronder een overzicht van de activiteiten die in 2023 mogelijk zijn. Voor een compleet en uitvoerig overzicht en evaluatie van de activiteiten in 2022, zie het evaluatierapport.

BASIS (PROGRAMMA 2022):

• Culturele activiteiten

Locatie Hoornse binnenstad. Openingsprogramma in de Oosterkerk, daarna op verschillende binnenlocaties een afwisselend programma met muziek, dans, zang, historische vertellingen, vertellingen over slavernij, vrijheid en onvrijheid vanuit de LHBTI+gemeenschap, beeldend kunstenaars schilderen hun visie op de Slag. Ook op zondag zijn er vertellingen over historie en vrijheid.

• Nautische activiteiten

Locatie Hoornse haven. Met Museumschip De Halve Maen aan het Houten Hoofd, varende erfgoed in de Hoornse grachten en door de Hoge Brug, ritjes met de Watertaxi, presentatie van Clean2Anywhere (schepen van afvalplastic),

• Sportieve activiteiten

Klimmuur: wie haalt net als Jan Haring de vlag uit de mast?

• Jeugdactiviteiten

knutselen scheepjes, flessenpost

• Sfeerbeeld

Locatie Hoornse haven. Muziekgroepen met historische muziek, re-enactment van schutterijen en geuzen zowel op het land als op het water.

Zie voor een uitgebreide omschrijving van de activiteiten 2022 het evaluatierapport.

UITBREIDING VAN HET PROGRAMMA IN 2023

- **Korps mariniers verzorgt landingen op stadsstrand en in Hoornse Haven**

De Koninklijke Marine komt met landingsvaartuigen naar het nieuwe stadsstrand en naar de Hoornse haven. Er zijn demonstraties met groot en klein materieel.

- **Educatie-traject**

Vanuit het pact van Westfriesland is al opdracht gegeven voor het inzetten van een educatie-traject. Het Westfries Archief heft een reizende expositie van panelen met tekst en uitleg over de 'geboorte van Nederland', het Westfries Museum ontwikkelt filmpjes en een schoolposter. Dit kan uitgebreid worden tot een volwaardig lespakket met digilesen, lezingen, een theatervertelling en theatervormen waarin participatie mogelijk is en waarin vrijheid een rol speelt, workshops Spoken Words, animatiefilmpjes maken, et cetera. Het educatieprogramma is zowel bedoeld voor PO als VO.

- **SailHoorn**

Een openbare vaartocht van boten en bootjes waar alle schippers aan mee kunnen doen. De kern bestaat uit historische schepen, zoals bijvoorbeeld de Halve Maen die voor de gelegenheid weer naar Hoorn komt, en schepen van ons eigen Varend Erfgoed en dat van de oude zuiderzeesteden. De route gaat langs de kust van Hoorn, het Julianapark, zodat er veel kijkgelegenheid is. De SailSlag Hoorn eindigt in de haven waar het op de boten en op de kade feest is. In samenwerking met de horeca in de haven wordt gezorgd voor eten en drinken.

- **Jan Haring-verkiezing**

Wedstrijd met hoog Fiets-'m-erin-gehalte. Wie haalt het snelst de vlag uit de mast? Dit is een activiteit die op de Waterweken plaats kan vinden, want in oktober is het hiervoor te koud. Paalklimmers nemen het tegen elkaar op, boven het water. De winnaar is de Jan Haring van het jaar en gaat in oktober met een erewagen met de admiraliteitsvlag door de stad. Sportopbouwwerk Hoorn en Netwerk organiseren op de Waterweken de wedstrijden en leren de techniek aan kinderen, jongeren en volwassenen.

- **Jan Haring-optocht**

Route met optocht met de Jan Haringwinnaar en de vlag door de stad naar de Oosterkerk. 'Kom verkleed' luidt de oproep. Dit wordt met verschillende organisaties waaronder bijvoorbeeld Talenten Theater voorbereid. Net als in 1573 wordt de admiraliteitsvlag in de kerk opgehangen, een mooi ritueel waar iedereen bij mag zijn. Daarna is er een bijeenkomst in de Oosterkerk voor iedereen, met bijpassende drankjes en hapjes.

Slag op de Zuiderzee

- **Zeilwedstrijd**

Schepen van ons eigen Varend Erfgoed en dat van de oude Zuiderzeesteden strijden om de Beker van Bossu.

- **Zuiderzeediner**

In de Oosterkerk of Noorderkerk. Met genodigden en mensen die zich ingeschreven hebben. Landelijke historici, politici, burgemeesters schuiven aan, een korte toespraak van Ad Geerdink en van burgemeester Jan Nieuwenburg, bediening in passende kledij, optredens, bierpullen, wijnroemers en een bijpassend menu van Zeebonk (hutspot met vis, in diverse variaties), uiteraard verzorgd door plaatselijke ondernemers.

- **16e -eeuwse markt op de Roode Steen**

De hele dag, met mensen in passende kledij en bijzondere producten, passend bij die tijd en bij Hoorn als Gouden Eeuw-stad. Dus bier, kaas, haring, brood, specerijen, et cetera. Horecaondernemers en ander ondernemers staan achter de kramen. Presentaties door acteurs van marktrituelen uit die tijd vinden op vastgestelde tijden plaats.

- **Lasershow**

Op zaterdag en zondagavond is er elk half uur een korte lasershow te zien in de binnenhaven. Deze lasershow met geluid verbeeldt een zeeslag en is te zien vanaf het Houten Hoofd, Hoofd, Oostereiland en Julianapark.

- **Slag op de Zuiderzee-wandelingen door Vereniging Oud Hoorn**

Vanaf de Roode Steen starten om het uur diverse stadswandelingen door verklede gidsen van Oud Hoorn. Zij spelen een personage die een rol hebben gespeeld, of een rol zouden hebben kunnen spelen, in de Slag. Vanuit hun rol nemen ze het publiek mee en vertellen over de stad en de Slag, onder andere in de haven en bij de Bossu-huizen. De Slag op de Zuiderzee-wandeling wordt ook opgenomen in de zomeravondwandelingen van de vereniging.

- **Tentoonstelling Slag op de Zuiderzee in het Westfries Museum**

Locatie Statenpoort. Hier wordt het verhaal verteld van deze historische zeeslag. Middels video's met storytelling en historisch materiaal wordt het verhaal belicht.

Slag op de Zuiderzee

- **Lezingen in de Statendoor**

In de raadszaal worden op vastgestelde tijden lezingen gegeven door een kunsthistoricus van de Blauwe Schuit en/of een expert van het Westfries Museum bij het schilderij van Blanckerhoff over de zeeslag.

- **Expositie 'de zee in beeld' in Expoost**

Met scheepsmodellen en de Nederlandse vereniging van Zeeschilders. Met medewerking van Vereniging Oud Hoorn.

- **Levend Zeeslag**

Locatie binnenplein Oostereiland. Competitie op het plein georganiseerd door het museum van de 20e Eeuw en stichting Netwerk.

- **Eenakter over Jan Haring**

Locatie Theater Het Pakhuis. Op Roet speelt een aantal malen op deze dag de al bestaande theaterscene rondom en vanuit Jan Haring.

- **De Zandrovers**

Vertelling in Theater Het Pakhuis door theatergroep Zandstorm van Sylvia Wybenga, Martijn Bos en Janne de Lathouder. Magische zandvertellingen over scheepsjongen Douwe Griet.

- **Voorstelling/voorlezing rondom het boek Jonge Helden**

Van en door de Hoornse schrijver Andre Nuyens (gebaseerd op historische feiten) in de Jan Haringsteeg samen met de bewoners.

- **Filmprogramma 'Hoorn, stad aan het water'**

Locatie Cinema Oostereiland. Hierin vooral aandacht voor hedendaagse zaken: recreatie in de vorm van het nieuwe stadsstrand, maar ook problematiek als plastic soup en zeespiegelstijging.

- **Sloepenwedstrijd**

Hoorn versus Amsterdam in de haven (Amsterdam vocht immers aan Spaanse zijde).

- **Theatersportwedstrijd**

Hoorn versus Amsterdam in een van de theaters van de stad of in de horecagelegenheden in/rond de haven.

Slag op de Zuiderzee

- **War Room op de Roode Steen, Veemarkt of binnenplein Oostereiland**

Een grote kaart op de grond laat de Zuiderzee zien. Iemand geeft uitleg over het verloop van de slag, aan de hand van miniatuurschepen die met stokken over de kaart worden verplaatst. Of ludieker: personen die als ‘schip’ over de kaart bewegen (soort levend schaakspel, kan ook in plaats van het Levend Zeeslag).

- **Jan Haring VIP-arrangementen**

Voor iedereen in Nederland die Jan Haring heet, is bijvoorbeeld de overnachting voor een tweede persoon in een nader te bepalen Hoorns hotel gratis.

- **Hoorn slaat z'n Slag**

Horeca- en winkelaanbod dat inspeelt op het evenement met lekkernijen die gebaseerd zijn op het verhaal: een haringproeverij, Zeeslagbroodjes, Zuiderzeebier, kaneelkoeken, peperworst et cetera. Zo doet de hele stad mee en ademt Hoorn de sfeer van de Slag op de Zuiderzee.

Slag op de Zuiderzee

Bijlage 1

Historische achtergrond en onderbouwing

De Slag op de Zuiderzee: van voetnoot naar keerpunt. Want bij Alkmaar begint in 1573 de victorie, maar Hoorn brengt de Spanjaarden vier dagen later de genadeklap toe. Hoe ging dit dan? Hieronder een korte geschiedenis.

Hoorn stuurt in het najaar van 1573 vanwege de belegering manschappen en kanonnen naar Alkmaar om in te zetten in de strijd tegen de Spanjaarden. Uiteindelijk worden de dijken rondom Alkmaar doorgestoken, de Spaanse soldaten krijgen natte voeten en slaan op de vlucht. Op de Zuiderzee wordt op dat moment nog zware slag geleverd. Hoorn vreest al enige tijd voor een aanval over land of over zee en giet daarom in allerlei nieuwe kanonnen. Metalen hekken en andere zaken moeten eraan geloven en worden in de Oosterkerk omgesmolten. En net op tijd, want de genadeklap voor de Spaanse Vloot vindt uiteindelijk plaats ter hoogte van het Hoornse Hop.

De Hoornse Schipper Jan Floor stuurt het schip van de gewonde Cornelis Dircksz van Monnickendam recht op het Spaanse admiraalsschip af en entert deze. Het wordt een gevecht op leven en dood. De Hoornse bevolking gaat zelfs in roeibootjes de vijand te lijf. Uiteindelijk haalt Jan Haring de admiraliteitsvlag uit de mast van het schip van de Spaanse admiraal Bossu. De andere Spaanse schepen denken dat Bossu zich overgegeven heeft en vluchten terug naar het Spaanse Amsterdam. Bossu wordt met 200 soldaten in Hoorn gevangengezet. De landvoogd, de gehate hertog Alva, dient na de terugtrekking bij Alkmaar en de nederlaag bij Hoorn zijn ontslag in bij de Spaanse koning en vlucht eind 1573 terug naar Spanje.

Na het winnen van de zeeslag breekt in de Noordkop en Westfriesland een periode van grote welvaart aan. De vijand is uit onze contreien verdreven en Hoorn is het bestuurlijk centrum van Westfriesland. Amsterdam, dat nog zes jaar lang in Spaanse handen is, kan geen handel meer drijven over zee en de Westfriesse steden nemen die rol over. De zeevaart op

vooral de Oostzee en Middellandse zee breidt zich snel uit tot een zeer bloeiende internationale handel. Gouden tijden breken aan door de gewonnen Slag op de Zuiderzee!